

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ РЕГІОНУ

STRATEGIES FOR EFFECTIVE MANAGEMENT OF THE REGION'S COMPETITIVENESS

У статті розглядається, що ефективність управління конкурентоспроможністю регіону передбачає досягнення органами територіальної влади під час реалізації політики підвищення конкурентоспроможності регіону стратегічного та тактичного рівнів запланованих цілей за мінімально використаних ресурсів та часу. Воно має здійснюватися з дотриманням принципів рівноваги, гармонійності, стабільності, інноваційності та зворотності, ефективність якої передбачається у поєднанні двох необхідних напрямів регіонального розвитку в умовах здійснення реформи децентралізації публічної влади в країні. Перший напрям відображений в основній політиці підвищення конкурентоспроможності регіону, яка поділяється на рефокусну, дуалістичну, директивну. Друга політика відноситься до сучасної умови розвитку регіону, його інноваційно-інвестиційної діяльності і розділена на додаткові політики впливу на дану діяльність регіону: екстенсивну, інтенсивну, помірну.

Ключові слова: конкурентоспроможність регіонів, управління конкурентоспроможністю регіонів, інноваційно-інвестиційна діяльність регіонів.

В статье рассматривается, что эффективное управление конкурентоспособно-

стью региона предполагает достижение органами территориальной власти при реализации политики повышения конкурентоспособности региона стратегического и тактического уровней запланированных целей при минимально использованных ресурсах и времени. Оно должно осуществляться с соблюдением принципов равновесия, гармоничности, стабильности, инновационности и возвратности, эффективность которой предполагается в сочетании двух необходимых направлений регионального развития в условиях осуществления реформы децентрализации публичной власти в стране. Первое направление отражено в основной политике повышения конкурентоспособности региона, которая делится на рефокусную, дуалистическую, директивную. Вторая политика относится к современным условиям развития региона, его инновационно-инвестиционной деятельности и разделена на дополнительные политики влияния на эту деятельность региона: экстенсивную, интенсивную, умеренную.

Ключевые слова: конкурентоспособность регионов, управление конкурентоспособностью регионов, инновационно-инвестиционная деятельность регионов.

УДК 338.242

Романко О.П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри теорії та економіки

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

In order to develop regional management in the implementation of management decisions to increase regional competitiveness there is a need in the effective management strategy of regional competitiveness. But in terms of a reform concerning the regional authorities' decentralization, the subjects of the regional management require scientific developments and findings to their application for socio-economic development of the territories. The purpose of the article is to develop proposals for forming a strategy of effective competitiveness management of a comprehensive approach, which embraces its economic activity and innovation and investment activity in the region. To solve the set tasks and achieve the objective of this research, the following research methods have been applied: a semantic analysis to refine the economic category (effective management of the competitiveness of the region), strategic and structural-functional analysis (to develop the conceptual foundations of a strategy for effective management of the competitiveness of the region on the basis of its innovation and investment activity). The article also reveals the theoretical fundamentals and principles of formation of the modern management of the region's competitiveness, the effectiveness of which is supposed to combine two essential directions of regional development in terms of the implementation of the reform of decentralization of public authority in the country. The first direction is reflected in the policy of increasing the competitiveness of the region, which is divided into refocus, dualistic and the directive one. The second policy concerns the modern conditions of the region's development, its innovation and investment activity and is divided into the following additional policies of influence on this activity in the region i.e. extensive, intensive and a moderate one. The policy of improving the regional competitiveness is wider and involves all key elements of regional competitiveness. A grouping of regions in this matrix is based on regional levels of competitiveness, innovation and investment activity.

Key words: competitiveness of regions, regional competitiveness management, innovation and investment activity of regions.

Постановка проблеми. Для розвитку регіонального управління у частині реалізації управлінських рішень підвищення та утримання регіональної конкурентоспроможності стає необхідним у формуванні ефективної стратегії управління регіональною конкурентоспроможністю. Основним нормативно-правовим актом, який визначає принципи та положення такої стратегії, є методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій (із 2002 р.). Вони визначають єдину методикку підготовки стратегії регіону та щорічну програму економічного і соціального розвитку регіону для всієї країни. Відповідно до методичних рекомендацій, існують різні періоди дії стратегій: на середньостроковий (4–6 років) та довгостроковий (10–15 років). У таких стратегіях ураху-

ються загальнодержавні пріоритети, конкурентні переваги, обмеження, загрози і проблеми розвитку кожного регіону, визначаються першочергові завдання його розвитку, передбачаються дії центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямовані на реалізацію визначених завдань [1, с. 27].

Регіональні стратегії розвитку можуть бути базою для розроблення середньострокових і щорічних програм економічного і соціального розвитку регіонів, угод між центральними законодавчими і виконавчими органами влади та органами регіональної виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо регіонального розвитку критеріїв визначення депресивних територій [2, с. 2]. Стратегічне управління територіальним

розвитком будується за допомогою вищезазначених документів, управлінці організацій та органів влади використовують їх для прийняття правильних управлінських рішень. При цьому стратегія може змінюватися залежно від альтернативних напрямів розвитку регіону [3, с. 12].

Перевагами формування стратегії регіонального розвитку, згідно з державними рекомендаціями, є необхідність аналізу та оцінки наявних переваг та загроз регіону, чітка структура такої стратегії, план дій, що визначає поточні пріоритети, діяльність регіону та планування з розрахунком позитивної динаміки економічно-соціальної сфери регіону [4, с. 21]. Однак для наукової дискусії залишається питання формування рекомендацій та пропозицій щодо умов формування стратегії, принципів та підходів до змістовного наповнення з урахуванням диференціації регіонів, що призначене для збільшення ефективності управління регіоном у певних напрямках соціально-економічного розвитку. Питання наповнення стратегії та її реалізації є прерогативою регіонального управління, а результативність та ефективність має велике значення для рівня національної економіки. Адекватність політики її задіяних механізмів впливу та своєчасності виконання забезпечується органами місцевої влади. Однак питання широти повноважень та фінансової забезпеченості залишається відкритим у період державної реформи децентралізації [5, с. 102].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз фундаментальних джерел та періодичних видань показав, що наявні теоретичні та практичні дослідження в галузі розвитку регіональної економіки та конкурентоспроможності регіонів у сукупності утворюють досить широку інформаційну базу. Серед робіт українських учених можна виділити праці В.Е. Будякова, С.О. Безуглої, В.Ф. Гарячук, В.І. Шевченко-Марсель, С.Ю. Кулакова, Л.А. Яремко, О.О. Другова, С.В. Мочерного, І.О. Дегтярьової та іноземних: І. Бегга, Г. Брістова, Л. Крістона, Л. Сезкіна та ін. Водночас залишається багато дискусійних питань щодо опорних принципів у виборі стратегії підвищення конкурентоспроможності регіону з урахуванням сучасних тенденцій у регіоналістиці та їх поєднання для ефективного управління даною сферою.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення пропозицій формування ефективної стратегії підвищення конкурентоспроможності регіону з урахуванням його економічних результатів та інноваційно-інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне управління регіонам передбачає забезпечення механізмів отримання органами регіонального управління планованих позитивних результатів у різних сферах регіону. Із погляду практики регіоналізму це не завжди можливо

досягнути через велику кількість невизначених та непередбачуваних чинників впливу, у тому числі суб'єктного [6, с. 25]. Однак постійне досягнення результативності під час здійснення функцій усіма ієрархіями управління територіями забезпечує наявність досвіду в побудові політики ефективного управління. Це супроводжується послідовним викорененням «гальмуючих» перешкод для її реалізації.

Ефективне управління конкурентоспроможністю регіону передбачає досягнення органами територіальної влади під час реалізації політики підвищення конкурентоспроможності регіону стратегічного та тактичного рівнів запланованих цілей за мінімально використаних ресурсів та часу. Вона має здійснюватися з дотриманням принципів рівноваги, гармонійності, стабільності, інноваційності та зворотності.

У досягненні ефективності управління конкурентоспроможністю більше переваг у формуванні стратегії на регіональному рівні, ніж на національному, оскільки регіоном ураховуються всі переваги та перспективи розвитку, а державою це здійснюється поверхнево. Розроблення підходів до формування стратегії ефективного управління конкурентоспроможністю регіону стикається з найбільшою складністю – вибором здійснення політики управління даною регіональною сферою та наповненням її механізмів і технологій досягнення відповідних цілей. Суб'єктам управління такий підбір відповідної політики підвищення конкурентоспроможності регіону рекомендовано здійснювати, опираючись на наукові розробки та пропозиції, що мають у своїй основі науково-економічні аргументи і досліджений світовий досвід.

Від адекватного підбору регіональної політики щодо управління конкурентоспроможністю залежать:

- відповідність типу політики рівню регіональної конкурентоспроможності, що здійснює індивідуальний регіональний підхід;
- відповідні заходи реалізації політики, які адекватні регіональному стану конкурентоспроможності;
- відповідна система інструментів та технологія підвищення регіональної конкурентоспроможності з ефективністю впливу;
- урахування функціональної приналежності та необхідності в реалізації регіональних суб'єктах економічного та неекономічного населення, організацій тощо;
- можливість упровадження інноваційних заходів для їх випробування на регіональному рівні з подальшою пропозицією для національної економіки;
- підвищення споживання інновацій для регіональних потреб управління та на економічно-соціальному рівні;

– розгалуження і кооперування ієрархії суб'єктів територіального управління над визначеними цілями стратегічного та тактичного рівнів.

На нашу думку, управління конкурентоспроможністю має бути основаним на виборі політики здійснення підвищення рівня конкурентоспроможності регіону, що має в основі активізацію інноваційно-інвестиційної діяльності регіону. Такий симбіоз має призвести до закладення фундаменту для регіонального інноваційно-інвестиційного розвитку, що, відповідно, стане рушійною силою зростання конкуренції регіонів України, а в подальшому й нової національної політики.

Політика конкурентоспроможності регіону не може бути спільною для всіх регіонів України. Зважаючи на різний стан регіональної економіки, напрями розвитку, економічні передумови, конкурентні переваги та способи їх отримання, для регіонів необхідно вибрати максимально відповідний тип політики [7, с. 31]. Така відповідність дасть можливість розглядати регіон як окремий індивідуальний суб'єкт економічної національної системи, а адаптивні під його рівень конкурентоспроможності заходи матимуть ефективний вплив.

Основний принцип вибору політики підвищення конкурентоспроможності регіону полягає у такому: чим вищі показники рівня конкурентоспроможності регіону, тим менш активно необхідно застосовувати інструменти активізації та стимулювання, і, навпаки, чим нижчі показники, тим більший вплив економічна сфера регіону потребує від суб'єктів регіонального управління. Крім того, пакет заходів здійснюється залежно від попереднього досягнення регіоном конкурентоспроможності. Вибір політики підвищення конкурентоспроможності регіону повинен враховувати й рівень інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів на сучасному етапі. Таке економічне поєднання дасть змогу сформувати систему взаємодоповнюючих заходів, а їх ефективність підвищить регіональну соціально-економічну діяльність регіону.

Відповідно до рівнів конкурентоспроможності та інноваційно-інвестиційної діяльності, здійснюється групування регіонів та підбір типу політики підвищення конкурентоспроможності регіонів України. Для цього виділимо два типи політики підвищення конкурентоспроможності регіону: основні та додаткові. Основні типи політики спрямовані на загальноекономічне підвищення конкурентоспроможності регіонів, а додаткові типи політики впливають на інноваційно-інвестиційну діяльність регіону. Забезпечення взаємозв'язку основних і додаткових типів політики здійснюється суб'єктами регіонального управління. Розроблення та реалізація такої комплексної політики регіону має здійснюватися злагоджено та координуватися усією ієрархією регіональних органів влади.

Незважаючи на певну універсальність запропонованої нами політики підвищення конкурентоспроможності до певної кількості регіонів, слід погодитися з Т. Безверхнюк, що стратегія управління конкретним регіоном завжди індивідуальна. У процесі її адаптації до конкретного регіону необхідно враховувати всі чинники його функціонування у взаємозв'язках, у тому числі потенційні, які надають нові можливості для діяльності регіональних суб'єктів. Не менш важливим завданням є аналіз їхньої готовності до кооперації та визначення реальних спільних цілей [3, с. 102].

Основними типами політики підвищення конкурентоспроможності регіону є **рефокусна, дуалістична та директивна**. До додаткової політики, що здійснюється через вплив на його інноваційно-інвестиційну діяльність, виділяємо за мірою впливу на цю сферу **помірну, інтенсивну та екстенсивну**. Поєднання основної та додаткової політики підвищення регіональної конкурентоспроможності формує змістовне наповнення стратегії ефективного регіонального управління конкурентоспроможністю регіону на стратегічному та тактичному рівнях.

Під час реалізації додаткових політик значна увага приділяється неекономічним чинникам впливу, наприклад популяризації інноваційної діяльності, суб'єктам їх створення та споживання, підвищенню інформаційної обізнаності населення регіону щодо інноваційного споживання регіоном та значення для регіонального розвитку. Регіону під силу створити інформаційний простір як загального, так і індивідуально орієнтованого на групи населення. Усе це здійснюється для підвищення запитів населення до інноваційного продукту та підвищення їх життєдіяльності з їх споживання. Більш складними є заходи з підвищення інтелектуалізації населення через свою комплексність та охопленість, однак без такого впливу неможливий розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні та держави у цілому. Переваги регіонального рівня здійснення такого впливу є в можливостях та доступі до регіональних засобів масової інформації та регіональна обізнаність економічної і менталітетної особливостей населення.

Висновки з проведеного дослідження. Поєднання основної та додаткової політики збільшить ефективність управління конкурентоспроможністю регіону. Успіх будь-якої політики регіону залежить і від правильного підходу до підбору типу її здійснення, системи механізмів впливу, засобів та інструментів. Особливості такого поєднання полягають в активізації важливого елемента сьогодення – інноваційно-інвестиційної діяльності регіону та виділенні його в окрему додаткову політику. Політика підвищення регіональної конкурентоспроможності є ширшою і задіює всі основні

елементи регіональної конкурентоспроможності. Також дане поєднання двох політик має ієрархічне значення, побудова нового типу залежить від побудови попереднього типу як фундаментальної основи. Таке поєднання має рекомендаційний характер для здійснення стратегії ефективного управління конкурентоспроможністю регіонів України.

Основні переваги поєднання основної та додаткової політик підвищення регіональної конкурентоспроможності:

1. Сучасний підхід до формування змісту та напрямів впливу на економічну та інноваційно-інвестиційну діяльність регіону.

2. Основна та додаткова політики мають самостійний характер, а їх симбіоз підвищує ефективність та час досягнення запланованих цілей.

3. Політики дають місце для індивідуально регіонального підходу до вибору механізмів здійснення, вказуючи напрями регіонального розвитку.

4. Еволюційний характер послідовності здійснення політики підвищення регіональної конкурентоспроможності національного рівня у цілому.

5. Враховує економічні заходи впливу й акцентує на окремих неекономічних допоміжних заходах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про прийняття за основу проекту закону України про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік : Постанова ВРУ від 15.04.2010 № 2131-VI URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 04.03.2019).

2. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 № 224. URL: <http://www.uazakon.com/document/spart09/inx09341.htm>. (дата звернення: 04.03.2019).

3. Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2011 р. № 1186. *Видавництво Україна*. 2011. № 91. С.126. Ст. 3294.

4. Безверхнюк Т.М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади : монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. 320 с.

5. Дегтярьова І.О. Фактори підвищення конкурентоспроможності сучасного регіону URL: http://www.ac-ademy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Degtyareva_IO.pdf (дата звернення: 04.03.2019).

6. Бірюков А.В. Інклюзивний розвиток в контексті глобальної революції. *Економічні стратегії*. 2011. № 12. С. 81.

7. Carron G. Strategic Planning. Concept and rationale. Washington : UNESCO, 2010. 25 p.